

Jaan Tõnisson ja ühistegevus

29.märtsil Tartus

Euroopa Maaelu Arengu
Põllumajandusfond:
Euroopa investeeringud
maapiirkondadesse

„Ühistegevus tähendab ühtlaste majanduslikkude nõuete rahuldust ühisel jõul vastastikkuse alusel, kindla korralduse teel, ilma et osalised oma majanduslikku iseseisvust kaotaksid“, 1927

Ühistegevuse mõte ja algus

- Laulu- ja mänguseltsid (1865 Vanemuine), põllumeeste seltsid Tartus, Pärnus, Viljandis **1870/1871** – ainsad lubatud organisatsioonid, kuhu koonduda;
- **1878.** aastal Viljandis Carl Robert Jakobson: asutada tagavara- ja laenukassa;
- **1899.** aastal esimene Eesti põllutöö kongress: põllumajanduse edendamise eeltingimus on **ÜHISTÖÖ kui OMAABI;**

Kuidas Tõnisson ühistegevuse kui võimaluseni jõudis?

- Carl Robert Jakobsoni mõju: eestlane peremeheks;
- Kontakt tegeliku eluga: Mursi talupidaja poeg;
- Isiklikud veendumused ja usk rahva elujõusse;
- Tartu Eesti Põllumeeste Selts: 11.dets 1897:
presidendiks Jaan Tõnisson. Nägi ühistegevuses oma
ideede ja põhimõtete realiseerimiseks tollastes
oludes parimat võimalust;

Kuidas Tõnisson ühistegevust edendas?

- Ajaleht Postimees 1893: kaastööline Jaan Lamm (1860 – 1928);
- Alates 1897. aastast pidev tutvustamine: Soome, Taani jm;
- Tartu Eesti Põllumeeste Selts: näituseplats 1901; uued tegevusharud (aedvilja- ja puuviljakasvatus, käsitöö jm);
- Hariduse edendamine: põllutöökursused, Aleksandri Põllutöökool, ettekanded teistes seltsides;
- Õppereis 1901: Austria, Baierimaa, Määrimaa, Saksimaa: ülevaade ajalehes Postimees, ettekanded TEPmSeltsis;
- Eerika tälu ja puuviljaaed koos vendadega;

Tartu Eesti Põllumeeste Seltsi näituseplats

Kas ja kuidas muutus Tõnissoni käsitlus ühistegevusest?

- Alguses ülekaalus pragmaatiline põhjus: aidata väikepõllumeestel ellu jääda: müüma-ühisused, piima-ühisused, lihaühisused jms;
- XX sajandi alguses: laenuühisused, krediidipank: ühistegevus kui rahvamajanduse alus;
- Tugev sotsiaal-kultuuriline ja aateline pool;
- Püsivaks kolm olulist nõuet: rahva arusaamine ja toetus, sünnis ja aus korraldus, rahva usaldus ja omakasu puudumine (oli probleeme ja tagasilööke) ;
- Ühistegevuse vaim peab majanduslikult edasi viima, ühtlasi aga ka ühiskonda uuendama;

Miks ühistegevus oli Tõnissonile nii tähtis?

- Usk rahva elu- ja vaimujõusse, millele oli vaja vaid tingimused luua;
- Märkas elu nõudeid: tingimused tuli ise luua;
- Veendunud demokraadina usaldas ta koos- ja ühistegemist;
- Seltsi- ja ühistegevust oli tollastes oludes kõige parem tulemuslikult juhtida;
- Aateline tegevus: majandus oli allutatud rahvuslikele aadetele;
- Nägi ühiskondlikus mõttes harivat ja kasvatavat jõudu: oli ideeline liikumine;

Kokkuvõtteks

- Algas: et kasvada hingeliselt ja vaimselt, peab rahvas saama ära elada: majanduslik iseseisvus;
- Oludest tulenevalt oli Eestis ühistegevus mitte ainult majanduslik, vaid ka ideeline liikumine, mis oli suunatud rahvuslikule eneseteadvusele (haridus- ja kultuurasutuste toetamine) ja sotsiaalsetele uuendustele (vaestekassad).
- Jaan Tõnissoni veendumusel oli ideelise aluseta ühistegevus ohtlik: oli äri (nn dividendimehed). Äritegemisse uppudes sööb ühistegeline